

BUFFALO-BILL ȘI INDIENII

de Arthur Kopit

Precum a observat toată lumea, evenimentele de la Wounded Knee, relatate în presă și prin televiziune, au conferit o neașteptată actualitate premierii Teatrului de Comedie. (Personal, mărturisese că rezultatul eel mai pasionant, din programarea „pe fază” a piesei lui Kopit mi s-a părut a fi faptul că imaginea realității din emisiunea „24 de ore” și ficțiunea scenică se suprapun.) Așadar, după Claude Van Itallie, cu Kopit, publicul Capitalei mai face un pas în cunoașterea teatrului american de ultimă oră. Tinăr și contestatar, autor al citorva piese de răsunet local, dintre care una cu oarecare vilyă, cu un titlu lung și amuzant teribilist, scrisă în maniera teatrului absurd european, dar parodie a unor teme literare americane (complexe freudiene, refuzări, dominația maternă, etc.), Kopit și-a câștigat, cu *Indienii*, o reală autoritate prin marea miză a temei: demitizarea istoriei Vestului. Critica universitară progresistă americană a apreciat piesa lui Kopit ca un protest al conștiinței naționale față de „amnezia națională”; un atac la adresa mitului de celuloid care a înfășurat istoria Vestului, aureolînd-o cu o falsă legendă; o dezbateră despre mitologia Frontierei; o expresie a complexului de culpabilitate în fața discriminărilor rasiale; înșfîșit o încercare de de-poetizare a istoriei Statelor Unite, raportată la o perioadă fundamentală pentru constituirea noii națiuni. *Indienii* este și o piesă importantă în dosarul teatrului politic de peste ocean, prin aluziile la zi: «Ceea ce m-a determinat să scriu piesa — mărturisese deschis Kopit — a fost o declarație a generalului Westmoreland, și anume că „inimile noastre sînt alături de victimele inocente”... Paradelismul e compasiunea colonelului Cody pentru victimele sale e bătătoare la ochi! *Indienii*, titlul original, și nu *Buffalo-Bill* și... deschide o polemică cu imaginea arhetip — Buffalo-Bill. Piesa este, de fapt, un scenariu compus din alternarea unor documente istorice, fragmente din stenogramele convorbirilor comisiilor de la Standing Rock cu căpeteniile indiene, evenimente reale din epopeea Vestului (masacrul de la Wounded Knee — 1890) și scene din melodramele lui „Ned Buntline”, pseudonimul sub care se ascundea un jurnalist al epocii, E. C. Judson, autorul unui serial extrem de popular „Buffalo-Bill, regele îndepărtatului Vest”, și creatorul acelei piese în care apărea în carne și oase colonelul

Cody, alias faimosul B.-B., ca interpret al propriilor sale aventuri, împreună cu adevărate Peci-Roșii, la fel de faimoase... Existența istorică, autentică, a celui „Wild West Show”, mi se pare semnificativă pentru evoluția teatrului american, care s-a născut, de fapt, în 1916 cu piesele într-un act ale lui O'Neill. Pînă atunci, realitatea ca atare înlocuia nevoia de ficțiune. Fenomenul se repetă azi, căci ce altceva sînt reprezentațiile din piețe, biserici, garage, ale trupelor comunitare, itinerante, despre Vietnam, asasinatelor politice, poluare, drepturi civile etc. decît tot o trecere aproape nepreluată a realității în spectacol?

Evident, o piesă ca *Indienii* s-a bucurat de nu deosebit răsunet la un public implicat în problemă și a public care știe ce a însemnat Vestul, și ce a generat Vestul în „cultura” și civilizația mass-media; de la reclamele de țigări, înfășîindu-l pe vigurosul cow-boy din ținutul Marlboro, la kilometrii de peliculă „western”, de la John Wayne la instituționalizarea „visului american”... Vestul a însemnat mitul succesului, „goana după aur”, Vestul a structurat de aproape un secol normele etice, cu doze precise între ce e bine și ce e rău, a etichetat legile curajului, ale dreptății, și a stabilit ramele melodramei cu inevitabilul triumf al eroului alb...

Personajul central al *Indienilor* este un asemenea erou alb de melodramă, un legendar super-erou, un superman și un simbol, pe numele lui adevărat, William Frederick Cody (1846—1917). Conștiința vinovată a acestui erou e una din sursele conflicte ale piesei, după cum pendularea între faptul brut, eveniment, și reflexul acestora în publicitate, slogan și panoramă-bilei, constituie leit-motivul scenariului. Obsesiile lui Buffalo-Bill, asupra cărora Kopit insistă, conțin o implicare metaforică a vinei naționale „în fața primului nostru Vietnam”. Poate că piesa este supralicitată pe planul valorii, poate că a funcționat în fața ei tendința majorării sensurilor, ca o urmare firească a înclinației tinerei generații de autori de-a politiza și a transfera teatrul în sala tribunalului; totuși, e cert că din montarea „versiunii Giurescu” nu rezultă clar valorile lucrării lui Kopit și, așa spune, că nu rezultă nici preicurile înscrierii ei în repertoriu.

Cu verificatul său dar pentru spectacolul comic, caricatural, de haz popular și amuzament nedisimulat, Lucian Giurescu a transformat imediat *Indienii* în *Buffalo-Bill* și..., modificare cu subînțeles publicitar: titlu atracșion, cu parfum de western, promiînd înșușcători, cow-boys, „caft”, recuzită de „telecinematecă” etc. În parte, montarea respectă promisiunea titlului: il găsim pe Buffalo-Bill, „unicul între unici”, cu pletele sale de mușchetar și splendidu-i costum; se înșușcă mult, „frumoase indiene” dansează, se aude o muzică adecvată etc. Lipsește însă finalitatea spectacolului, mesajul intern e eludat, sensul adine al piesei, adică rechizitoriul din procesul mitologiei Vestu-

Livia Hanușiu, Constantin Bălărețu, George Mihăiță, Mircea Albulescu și Constantin Vintilă

lui, nu transpare răspicat. Pe primul plan (era să spun pe planul de jos) al divertismentului ni se confirmă solidul meșteșug scenic al echipei Teatrului de Comedie; regăsim verba „băieților”, contagioasa lor inventivitate verbală, fuziunea ritm-mișcare, nonșalanță comică, bravura jocului. Se înscriu aici, de pildă, numele lui Val. Plătăreanu (rapide alternanțe de măști), Constantin Bălărețu (strinsă compoziție de limbaj), apoi, în joc de grup, D. Chesă, Gh. Șimonca, G. Mibăiță, Fl. Tănase...

Haz, farmec chiar, are decorul lui Dan Nemțeanu, fidel în mare măsură spiritului piesei, cu parada ieftină a becușetelor colorate și picturile „de gang”, naive și tipătoare, într-o parodie fină a stilului „vernacular”, adecvat întrutotul structurii dramatice parodice. Spectacolul, în ansamblul său, contrazice însă linia scenografică, pierzind și puritatea stilistică și vehemența polemică. Din cele trei planuri ale acțiunii și decupajului regizoral, accentul cade pe „panoramă”; stridentă și ieftină în efecte, reprezentăția „de-a cow-boy-ii și indienii” e lipsită de o indispensabilă tristețe, de amărăciunea unei veselii forțate, de scelpirea amăgitoare a „bilciului deșertăciunilor”. Contrar altor păreri, un moment huu mi s-a părut a fi scena „teatrului în teatru”; aici, protagoniștii — Mircea Albulescu (Cody) și Amza Pellea (Hickock) — găsesc tonul just și izbutesc să creeze o atmosferă propice, ca stil www.cimec.ro

nalitate. Dar la capitolul esențial — indienii — montarea rămîne mult datorare intențiilor textului. Teatralismul, imobilitatea fals hieratică, aduc a reprezentație de „mucava”, subminînd grav planul voit documentar, aducînd în fapt, aici, elementul nedorit de melodramă. În aceste condiții inegale, actorii unei numeroase distribuții s-au achitat mai mult sau mai puțin; cert e faptul că nici un rol n-a însemnat un jalon în cariera cuiva.

În ipostază de senatori i-am văzut pe Mihai Pălădescu, Costel Constantinescu; de militar, pe D. Rucăreanu; de indieni, pe Silviu Stănculescu, Candid Stoica, Vladimir Găitan; Buffalo-Bill a fost Mircea Albulescu, neașteptat de lăcrimos; iar sălbaticul Bill Hickock, alt as autentic al preeriei, Amza Pellea, fără eforturi de compoziție. Parcă din alt spectacol, adică abordînd cu gravitate rostul piesei, Mircea Șeptilici, în mare formă scenică, a compus masca Gentlemanului, a Ferocelui Om Alb, care, cu blajină candoare și distrată blîndețe, îngăduie și patronază genocidul.

Experiența Teatrului de Comedie ne demonstrează încă o dată — dacă mai era cazul — că e mai ușor să faci teatru-divertisment decît teatru politic. Problema este ce anume preferăm!